

■ COLUMNA

Limitar il terren da construcziun

DA JOST FALETT

Guardond ord la fane-stra dal tren viagiand tras la Svizra vesain nus: I dat strusch cuntradas senza stabiliments. Ed in congual cun fotos dad avant paucs decennis mussa quant ferm che nossas vischnancas e citads èn creschidas. I vegn stretg en Svizra – la surfabricaziun da noss terren adina pli stgars na funcziuna betg. Anc adina vegn surfabritgà mintga secunda 1 m² nov terren. Quant dat quai dapi che ti es levà oz en damaun? E sunter il 1985 è il terren surfabritgà cun stabiliments e vias creschì medem bler ordaifer las zonas da construcziun sco a l'intern da quellas (stabiliments +32%, traffic +15%). La lescha permetta bler memia bleras excepziuns.

Oz defineschan las vischnancas las zonas da construcziun per il diever da 15 onns, e cur che la zona è surfabritgada vegn enzonà nov terren, savens prada che noss purs perdan per l'agricultura. L'iniziativa per limitar il terren da construcziun vul smetter cun quel princip da creschientscha continuanta dal terren da fabrica. I duai valair il medem princip sco tar la lescha dal gaud: Per mintga planta tagliada è da

plantar ina en in auter lieu – per mintga m² surfabritgà è dad exxonar in en in auter lieu. E l'iniziativa vul reglar pli sever las construcziuns ordaifer las zonas da fabrica cun definir clera-main tgeninas excepziuns ch'èn pussaivlas. Quai fa da basegn.

Er blers adversaris da l'iniziativa èn da l'idea ch'uschia na possa betg ir vinavant, dentant hai num «ma betg uschia» u «il fauss mument». L'iniziativa saja radicala e restrenschia las cumpetenzas da vischnancas e chantun ch'enconuschchan ils basegns locals. Dentant mussa l'experientscha ch'èn las vischnancas èn ils interess privats memia gronds per finir a sfarlattar terren. Anc adina vegn pretendi creschientscha, a cust da noss terren che na crescha betg. Enstagl creschientscha duvrain nus svilup: betg dapli, ma meglier – betg quantitat, mabain

qualitad. Creschientscha infinita na datti betg en la natura. L'uman chala er a crescher ina giada, ma sa sviluppa vinavant.

Pussaivel che l'iniziativa ha er flaiwezzas. Dentant è la diminuziun da zonas da construcziun memia gronda sin buna via – ma la lescha existenta n'excluda betg novas enzonaziuns. Insuffizienta è la lescha er concernent las construcziuns ordaifer las zonas da fabrica che permetta bler da memia excepziuns. La lescha davart la planisaziun dal territori è puspè en revisiun, ed il squitsch per pudair fabritgar vinavant stabiliments che n'èn betg liads directamain a l'agricultura er ordaifer las zonas da construcziun è grond. E quants stabiliments novs cun gronda surfatscha, p. ex. negoziis da Lidl ed Aldi, vegnan anc oz permess cun in unic plaun e dovran bler memia bler terren. La Svizra sto urgentamain nizzegiar en moda pli economica il terren da fabrica.

L'iniziativa vegn ad avoir grev da chattar ina maiortad. Per la revisiun da la lescha davart la planisaziun dal territori dovri dentant il squitsch da la populaziun. Perquai è impurtant mintga «gea» a l'iniziativa ils 10 da favrer.